põhjustanud terava rahulolematuse. Kaasa aitasid ka kuuldused naabruses asuvate (Audru ja Kalli) preestrite sõbralikkusest talurahva vastu ja Liivimaal toimunud kroonumõisade jagamisest õigeusklikele. Sellele lisanes siirdumist õhutav kihutustöö, mida juhtisid eestlased-preestrid Liivimaalt. Lihulas algas siirdumine mais 1883 ja levis üle kogu Läänemaa, toimudes Riia piiskopi Donati (vt.) ja vene õigeusu preestrite hoogsal juhtimisel. Siirdumisega loodeti vabaneda saksa mõisnikkude poliitilise ja kultuurilise ülevõimu alt, saavutada majanduslikke kergendusi, nagu maad, maksudest vabanemist, prii kooli jm. Siirdumise ühe põhjusena, peamiselt Haapsalu ümbruses, tuleb arvesse ka usuline motiiv. Balti-saksa ringkonnad püüdsid liikumist koha peal takistada mitmesuguste võtetega ja majanduslikkude survevahenditega, mis tekitas hulga protsesse mõisnikkude ja talupoegade vahel. Läänemaal vahetas usku kahe a. jooksul 3407 inimest (neist 1884. a. — 941) ja avati viis (Lihula, Virtsu, Väike-Lähtru, Paadremaa, Emmaste) kogudust. Liikumine rauges 1884. a. lõpul ja algas kuberner S. V. Šahhovskoi (vt.) energilisel õhutusel uuesti 1885.

E. Kuberneri Kantselei Arhiiv — aastaaruanded P-i ajast (ERKA-s); E. Kubermanguvalitsuse Arhiiv — P-i teenistusleht (ERKA-s); Р. Б. Сл.; L. Rebane, Usuvahetuslik liikumine Läänemaal aa. 1883—1885 („Ajalooline Ajakiri" 1933, nr. 2—4). *L. L.*

POLLI WOL(L)MAR, vabatalunik XVII s., sünd. umb. 1633 (lähemad eluloolised andmed puuduvad) Liivimaal Karksi mõisa alla kuuluvas Ürikülas (Hyrekil'is, Hyrekylle's) vabataluniku ja vöörmündri Polli Marcuse pojana; surn. enne 1704. a. — 1683. a. oli P-i talu ¾ adramaad suur, liivamullamaaga, vähese võsamaaga, ent ilma heinamaata. Suulise pärimuse järgi, mille P. oli üles märkinud kaebekirjas 1692, on talu saanud vabataluks tsaar Ivan IV (Julma) sõjakäikude aegu, mil P-i esivanemad olevat tekitanud Vene vägedele palju kahju ja meelehärmi. Nagu teisedki vabatalunikud, omas P. õigust oma talu suhtes pärimisõiguse alusel, pidi aga maksma makse tavaõiguse poolt kindlaksmääratud suuruses. Neid tasus P. aastas: natuuras 35 vakka 4 külimittu rukkeid, 35 vakka 4 külimittu otri, 3 vakka kaeru, 10 leisikat lina ja rahas 2 taalrit 46 valget. P. toimis ühe ärksama ja iseteadvama talunikuna XVII s. lõpul võitluses mõisavaldajate õigusvastaste tegude vastu, võttes 1673 koos Kuisapa Pet(t)er'iga (vt. *Suppl.*) ette reisu Rootsimaale Karksi läänipidaja Gustavus Krus'i juurde oma õiguste jaluleseadmiseks. 1673. a. rahuldas viimane nende palve ja teatas mõisavalitsejale koha peale, et nad on juba G. Krus'i isa korralduse järgi igasugusest teoorjusest vabad. Kui aga pärast mõisadereduktsiooni teravnes Karksi mõisa rentniku major J. Chr. v. Schreiterfeldt'i ja talunikkude vahekord, laskis mõisarentnik 1690. a. nelipüha ajal P-i vangistada, 8 päeva kinni pidada ja tahtis peale selle teda peksuga karistada. P. ostis enda aga peksukaristusest vabaks ½ tündri talinisu eest. P. koos teistega esines 1692. a. kuningale eraldi kaebekirjadega, et Schreiterfeldt tahtvat Ürikülas P-i ja mõne teise maid mõisastada. Rendihärra ühtlasi kurnavat neid vilja maksmisel liialdatud mõõtudega, nõudvat peaaegu iga päev küüthobuseid Riiga, Tallinna, Tartu ja Pärnu ega hoolivat Tartu asehalduri korraldusist. Schreiterfeldt ähvardanud kaebajail pärast kuninga juurest tagasitulekut kõrvad ära lõigata. Oma kaebekirjas palus P. lubada edaspidi viljamaksud tasuda mõisa asemel Riias, misjuures ta vihjas enda vasalliseisusele ja eesõigusile. Kuningalt Liivimaa kindralkubernerile otsustamiseks lähetatud kaebuse lahendamisest puuduvad andmed. Polli talu aga mõisastati 1694 ja Üriküla mõisastatud maade asemele tekkis Karksi karjamõis Polli (Polliküla). P. siirdus elama Luusepa tallu ja ta järglased võtsid hiljemini perekonnanimeks „Lutsep". P-i järglased ei saavutanud Vene ajal endi õiguste kaitsemisel tagajärgi ega omanud enam vabataluniku õigusi.

A. v. Dehn, Über das Freigesinde Kuiwsapa unter dem publ. Gute Alt-Karrishof im Hallistschen Kirchspiele (Inl. 1860, lk. 258—264); J. Jung, Halliste ja Karksi kirikute ja kihelkondade ajalugu (1893), lk. 50 jj.; [A. Oinas], Rootsi kuningatelt õigust otsimas (Post. 1929, nr. 170); Pvl. 1938, nr. 43; A. Perandi, Talurahva maavaldusõigus Eestimaal Rootsi aja lõpul („Õigus" 1935, nr. 5); Liivimaa Kuber-

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 246